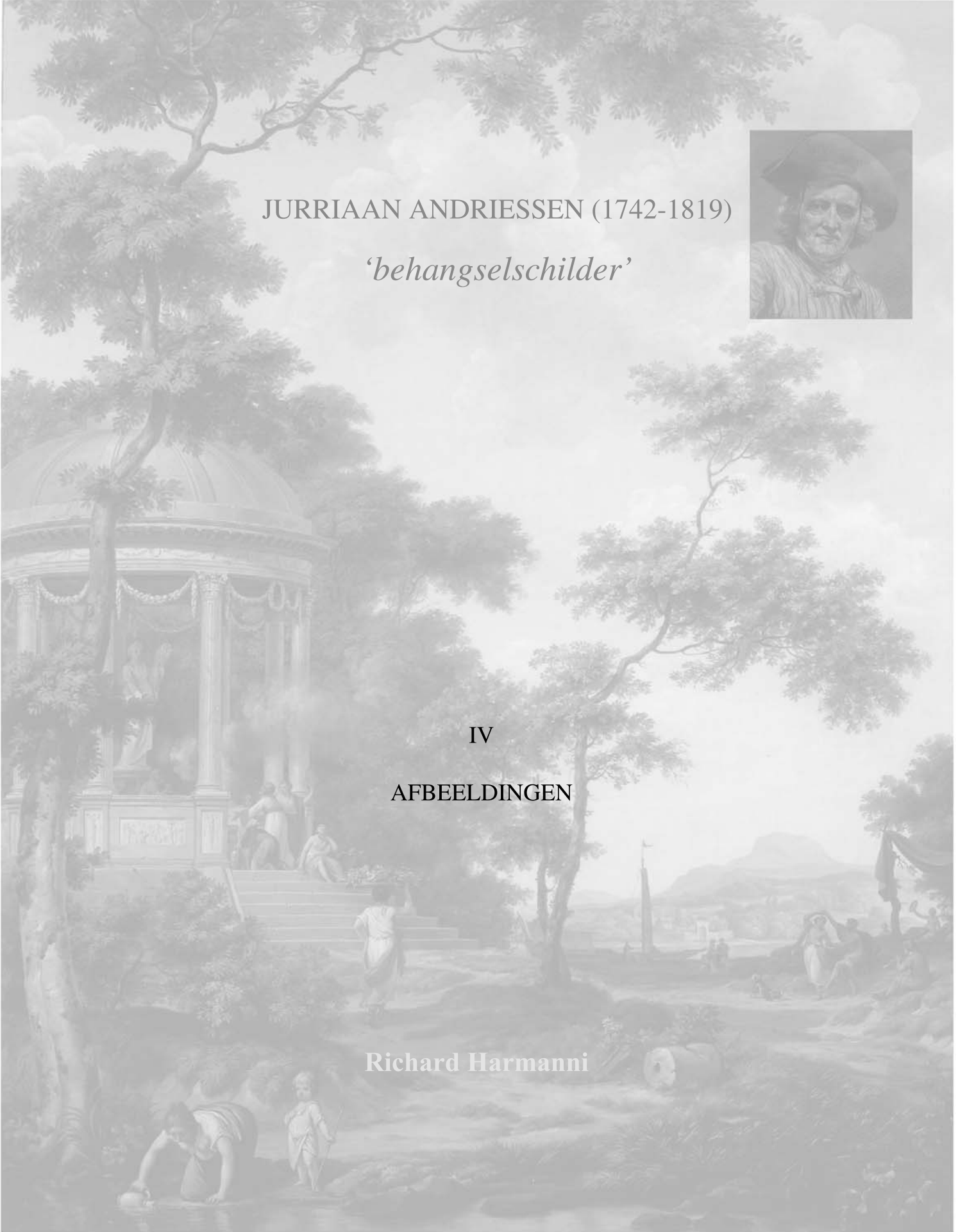

JURRIAAN ANDRIESSEN (1742-1819)

‘behangselschilder’

IV

AFBEELDINGEN

Richard Harmanni

Toelichting bij de afbeeldingen van hoofdstuk 1

- 1) *Gezicht vanuit de zijkamer in Andriessens huis op het Roeterseiland*, ca. 1785.
Potlood, gewassen in kleuren, 136 x 86 mm. GAA/TA, VvE nr 232
- 2) *Tuin achter Andriessens huis op het Roeterseiland*, ca. 1785.
Potlood, pen in bruin, penseel in grijs, gewassen in kleuren, 174 x 110 mm. GAA/TA, VvE nr 233
- 3) Christiaan Andriessen, *De familie Andriessen voor het huis aan de Binnen Amstel*, 1797.
GAA/TA, VvE nr 343
- 4) *Dorothea Andriessen en Coenraad van Hulst op 25 december 1795*.
Zwart krijt, 259 x 205 mm. Amsterdam, Collectie erven I.Q. van Regteren Altena
- 5) Christiaan Andriessen, *Voorgevel van het huis Prinsengracht 173*, 14 februari (1805).
GAA/TA, VvE nr 346
- 6) Christiaan Andriessen, *Gang in het Zonshofje, ziende naar de uitgang*, 27 april (1805).
GAA/TA, VvE nr 350
- 7) Christiaan Andriessen, *Ontvangkamer in Prinsengracht 173 op nieuwjaarsdag* (1805).
KOG, Atlas Z&G
- 8) Christiaan Andriessen, *Dagelijkse kamer van Prinsengracht 173*, 11 februari (1805).
KOG, Atlas Z&G
- 9) Christiaan Andriessen, *Binnenplaats met de deur naar de dagelijkse kamer in Prinsengracht 173*, 10 februari (1805). KOG, Atlas Z&G
- 10) Christiaan Andriessen, *Prinsengracht 173, doorkijkje van de keuken naar het trappenhuis*, 9 januari (1805).
KOG, Atlas Z&G
- 11) Christiaan Andriessen, *Zolder van Prinsengracht 173*, 21 april (1805).
GAA/TA (Dreesmann)
- 12) Christiaan Andriessen, *Verhuizing van Prinsengracht 173 naar Binnen- Amstel 95*, 30 april 1805.
GAA/TA
- 13) Christiaan Andriessen, *Binnen-Amstel 95, eerste bijeenkomst van het "Vrouwen college" in het atelier van Jurriaan*, 9 mei 1805. KOG, Atlas Z&G.
- 14) *Reconstructietekening van de plattegronden van Binnen-Amstel 95*.
Uit: Van Eeghen & Zantkuijl 1983
- 15) Christiaan Andriessen, *Mons. Tienon op bezoek in het atelier van Jurriaan Andriessen*, 24 januari (1807 of 1808).
KOG, Atlas Z&G
- 16) Reinier Vinkeles, *Tekenzaal boven de Leidse Poort*. Gravure en ets. Gem: R. Vinkeles ad vivum Delin. 1764 et sculp. 1768. RPK, inv.nr FM (suppl.) 4195
- 17) Reinier Vinkeles, *Vorstudie van Jurriaan Andriessen ten behoeve van de gravure van de tekenzaal boven de Leidse Poort*, 1764. Pen in grijs over potlood. GAA/TA, Dreesmann XXIX, nr 945/4
- 18) John Greenwood, *Interieur van de Haarlemmer trekschuit*, 1759. Pen en penseel.
GAA/TA, Verzameling Splitgerber K593

- 19) Simon Fokke, *Interieur van de Haarlemmer trekschuit*, 1760, Pen en penseel.
GAA/TA, Verzameling Splitgerber K592
- 20) Onbekende kunstenaar, *Figuurstudie met Jan de Beijer als model*, ca.1766-1767.
Zwart krijt, wit gehoogd, op blauw papier. GAA/TA, VvE nr 251-L
- 21) Onbekende kunstenaar, *Figuurstudie met Izaak Schmidt als model*, ca. 1766-1767.
Zwart krijt. GAA/TA, VvE nr 251-Q
- 22) Cornelis Ploos van Amstel, *L'Amoureux*. Jurriaan Andriessen omhelst de dienstmeid uit 'de Zon'.
Ets naar Reinier Vinkeles, 1767. RPK
- 23) Jurriaan Andriessen of Izaak Schmidt, *Vier bladen met figuurstudies van de Brabantse reis*. Potlood, pen en penseel in grijs, l. 157 x 91, m.b. 14 x 92 mm, m.o. 88 x 71, r. 160 x 92 mm. AHM, inv.nr A-18260
- 24) Onbekende kunstenaar, *Figuurstudie met Hendrik van Etten als model*, ca.1766-1767.
Potlood. GAA/TA, VvE nr 251-G
- 25) Reinier Vinkeles naar Jurriaan Andriessen delin. *Blad met zelfportretten van Reinier Vinkeles, Jurriaan Andriessen en Izaak Schmidt*, 1765. Gravure (particuliere collectie)
- 26) Jurriaan Andriessen, *Prijswinnende tekening bij de Stadstekenacademie in 1767*. Zwart krijt, wit gehoogd, 530 x 330 mm. RPK, inv.nr RBK 5545/1
- 27) Titelpagina van de *Aanspraak aan de Leden der Teken-Academie* door Jacob Otten Husly, 1766, met het vignet waarin de prijswinnende tekening van Andriessen is verwerkt. Uit: Offerhaus 1979
- 28) C. Philips, *De schouwburg en het houten noodgebouw waar de decors werden geschilderd*, 1774.
GAA/TA
- 29) R. en H. Vinkeles naar R. Vinkeles, 1774. Het decor van de *Italiaanse straat* door J. Andriessen en H. Numan, 1774. Gravure
- 30) J. de Wit en P.H. Jonxis naar J. Bulthuis, 1788. Het decor van de *Romeinse hofgalerij* door J. Andriessen en H. Numan, 1774. Gravure
- 31) C. Brouwer naar J. Bulthuis, 1788. Het decor van *De straat van Londen* met delen van het decor van de *Italiaanse straat* door J. Andriessen en H. Numan. Gravure
- 32) R. Vinkeles naar J.E. de Witte, 1774. *Het toneelgordijn* door J. Andriessen en H. Numan, 1774. Gravure
- 33) *Arcadisch landschap*, 1776. Pen en gewassen in kleuren, 249 x 337 mm
London, British Museum, Printroom, inv.nr 1946-7-13-139
- 34) *Arcadisch landschap*, 1776. Pen en gewassen in kleuren, 250 x 338 mm
London, British Museum, Printroom, inv.nr 1946-7-13-140
- 35) *Arcadisch landschap*, 1793. Penseel in bruin, gewassen in kleuren, 325 x 253 mm. Recto: "J:Andriessen 1793 / inv: et fec:". Haarlem, Teylers Museum, Portefeuille V, nr 52
- 36) *Arcadisch landschap*, 1793. Penseel in bruin, gewassen in kleuren, 323 x 258 mm. Recto: "J:Andriessen 1793 / inv: et fec:". Haarlem, Teylers Museum, Portefeuille V, nr 53
- 37) *Vorstudie voor een arcadisch landschap*. Potlood, penseel in grijs, gewassen in kleuren, 151 x 207 mm.
Gesigneerd r.o.: "J. Andriessen". GAA/TA, Album J. Andriessen, blad 36 r.o. (doos G207-14c)
- 38) *Arcadisch landschap*, 1794. Aquarel, wit gehoogd met dekverf, 420 x 333 mm. Verso: "J. Andriessen / 1794".
Particuliere collectie

- 39) *Landweg langs een water*. Zwart krijt, penseel in zwart, gewassen in kleuren, 155 x 197 mm.
Haarlem, Teylers Museum, inv.nr TvB.T:34
- 40) *Venus en Adonis*, 1796. Aquarel, wit gehooagd met dekverf, 250 x 255 mm. Verso: "J:Andriessen inv: et fec: 1796". Particuliere collectie. Foto RKD
- 41) *Crucifix*, 1782. Olieverf op doek, 74 x 58 cm. Gesigneerd l.o.: " J. Andriessen 1782".
Veiling Londen, Coll. Countess of Dudley e.a. (Sotheby's), 22-10-1952, nr 23
- 42) *Allegorie op het overlijden van Albertus Titsingh*, 1791. Olieverf op doek, 81 x 97,5 mm. Gesigneerd r.o.: "J. Andriessen inv: & pinx: 1791". AHM, inv.nr A 37144
- 43) *Portret van Dirk Versteegh*, 1772. Pastel, 267 x 220 mm. Gesigneerd verso: "J:Andriessen del ad viv 1772".
RMA, inv.nr A 3048 (00:2735)
- 44) *Portret van Jan Gildemeester Jansz.*, 1793. Zwart en wit krijt op blauw papier, 209 x 179 mm. Verso: "De Hr J. Gildemeester / Ad viv: del / J. Andriessen", 18 februari 1973". RPK, inv.nr 1963:287
- 45) *Portret van Petrus Camper*, 1774. Zwart en wit krijt op blauw papier, 315 x 250 mm.
RPK, inv.nr A 3003
- 46) *Zelfportret*, 1798. Pastel, 122 x 105 mm. Verso: "9 15/11 8, J: Andriessen ad viv. se ipse".
KOG, Atlas Z&G, portretten XXXI^B, 36
- 47) *Gezicht op het Roeterseiland met het Nieuwe Werkhuis*, 1791. Potlood, gewassen in kleuren, 150 x 194 mm.
KOG, Atlas Amsterdam, Portefeuille 23, nr 448
- 48) *Ijskelder bij de buitenplaats Bosbeek*. Pen in bruin, gewassen in kleuren, 200 x 160 mm. Verso: (in potlood),
gezicht op Rotterdam. Verso "weena Poort te Rotte ... [afgesneden]" en "ijskelder op de Hofstede Bosbeek te
Heems..[afgesneden]". GAH/TA, inv.nr K 3462
- 49) *Gezicht in de bossen bij kasteel Doorwerth*, 1780. Ondertekening in zwart krijt, penseel in grijs en gewassen in
kleuren, wit gehooagd, 348 x 265 mm. Particuliere Collectie
- 50) *Gezicht bij Opheusden*, 1781. Penseel in grijs en bruin, gewassen in grijs en groen, 110 x 181 mm. Verso: "aan
het veer opheusden ziende / Rhenen en de Koningsfafel 1781" / "J. Andriessen ad.viv". Amstersfoort, Museum
Flehite, inv.nr AC XI 15/3
- 51) *Gezicht bij Hillegom*, 1794. Zwart krijt, gewassen in kleuren en okergele dekverf, 194 x 273 mm. Verso:
"21 juny 1794 / bij de plaats van Mevrouw Hogendorp / bij Hillegom / smorgens circa 10 uur".
GAH/TA, inv.nr K 3545
- 52) *Gezicht op de duinen bij Hillegom bij ondergaande zon*. Zwart en wit krijt, gewassen in groen en okergele
dekverf, 139 x 269 mm. Verso: "21 junij 1794 / te Hillegom aan de vaart / met een ondergaande Zon". GAH/TA,
inv.nr K 3535
- 53) *Hartekamp bij Heemstede en de Haarlemmermeer*. Potlood, zwart krijt en gewassen in kleuren, 132 x 194 mm.
GAH/TA, inv.nr K 3571
- 54) *De weg van Heemstede bij de buitenplaats Huis te Manpad*. Zwart krijt en gewassen in kleuren, 220 x 180 mm.
Verso: "op de weg van heemstede/ na de buytenplaats/ 't huys te Manpad". RPK, inv.nr 1943:70
- 55) *Gezicht op Klein Peking bij Baarn*, 1794. Penseel in grijs en gewassen in kleuren, 202 x 317 mm. Verso:
"gezigt te Baeren bij Soestdijk / opt huys Kleyn Peking, van agteren / 11 mey 1794". Particuliere collectie

56) *Menagerie te Soestdijk*, 1796. Pen in bruin, gewassen in kleuren, 198 x 256 mm. Verso: "Gesicht vaneen partij swaare Eijkenboomen in de Diergaarde te Soestdijk na de natuur getekend 10 July 1796". Apeldoorn, Nationaal Museum Paleis Het Loo

57) *Herberg te Soestdijk*, 1798. Potlood en penseel in kleuren, 151 x 199 mm. Verso: "Gesigt te zien, zittende voor den Herberg / aan de Tolbaan, na het huijs te Soestdijk / 2 sept 1798". Amersfoort, Museum Flehite, inv.nr AC XII 101/1

58) *Hermitage te Soestdijk*. Pen en penseel in grijs, gewassen in grijs, bruin en groen, 148 x 199 mm. Verso: "de Hermitage op Soestdijk". GAA/TA, inv.nr K 234-16

59) *Koeienstal bij Drakenstein*. Potlood, pen en gewassen in kleuren, 149 x 235 mm. Manchester, Withworth Art Gallery, inv.nr D217/1926

60) *Gezicht in de Dorpsstraat van de Lage Vuursche*, 1800. Pen in zwart, gewassen in kleuren, 187 x 283 mm. Verso: "in Aug 1800 ad viv / het dorp aan de Laage Vuurst / Ziende van het tolhek na de Vuursche". RPK, inv.nr A 3942

61) *Herberg bij Den Dolder*, 1800. Potlood, gewassen in kleuren, 180 x 208 mm. Verso: "28 aug 1800 ad viv / smorgens 10 uur / den Dolder ziende langs de / Peynburger grift, na Soestdijk". Amersfoort, Museum Flehite, inv.nr AC XII 85/3

62) *Gezicht bij Hilversum*. Penseel in kleuren, 81 x 162 mm. Verso: "gezicht van Hilversum na S Graveland gaande". RANH, inv.nr Hilversum 019

63) *Gezicht vanuit de thesalon bij de waterval van Beekhuizen*, 1796. Potlood, pen in grijs, gewassen in kleuren, 171 x 254 mm. Verso: "17 sept 1796 / de grote waterval op Beekhuijsen". Parijs, Fondation Custodia, inv.nr I 2203

64) Christiaan Henning, *De grote waterval bij Beekhuizen*. Gravure

65) Christiaan Andriessen, *Gezicht vanuit de hermitage onder de waterval bij Beekhuizen*. GAA/TA, Doos Fisscher

66) *Gezicht vanaf het voorplein van het huis Duno bij Arnhem*, 1802. Penseel in kleuren, 196 x 274 mm. Verso: "het pleyn voor 't huijs Duunoog / 2 july 1802, uijt het huijs te zien / Arnhem". Veiling Amsterdam, Verzameling Hans van Leeuwen (Christie's), 24-11-1992, nr 252

67) *Gezicht bij de Mentenberg*. Zwart krijt, gewassen in kleuren, 143 x 163 mm. Verso: "van Mentenberg bujten Arnhem over de Kerk van Arnhem te zien nad. /Kleefse bergen". Arnhem, Gemeentemuseum, inv.nr 13.666

68) *Jodenkerkhof buiten Arnhem*, versozijde van afb.69. Potlood, zwart krijt, gewassen in kleuren. Opschrift: "jodenkerkhof bujten Arnhem aan de Rhijn". Parijs, Fondation Custodia, inv.nr I 2204

69) *Fonteinwerken in het park Sonsbeek*. Potlood, gewassen in kleuren, 144 x 184 mm. Recto: "fonteyn werken op sonsbeek bujten Arnhem". Parijs, Fondation Custodia, inv.nr I 2204

70) *Gezicht op het voorplein bij de buitenplaats De Buthe bij Brummen*, 1804. Pen in grijs, gewassen in kleuren, 319 x 449 mm. Verso: "Gesicht uyt het huijs de Buthe na het / Eijkenboschje: J. Andriessen del (ad viv [weggekrast] / 1804)". Parijs, Fondation Custodia, inv.nr 2001-T.27

71) *Gezicht bij het Nieuwe Diep bij Den Helder*, 1809. Potlood, gewassen in kleuren, 177 x 305 mm. Verso: "Gezicht uijt nieuwe diep over de Rhee van Texel met zonsopgang. 24/5/09". RANH, inv.nr Den Helder 026

72) *Baders aan het IJ*, 1803. Penseel in zwart, gewassen in kleuren, 161 x 299 mm. Opschrift: "J. Andriessen del 1803" / "Gedagte, aan de Baak, en Badplaats aan het IJe". RPK, inv.nr 00:1028

- 73) *Dijkgezicht bij de herberg Zeeburg buiten Amsterdam*, 1785. Potlood, pen in grijs, gewassen in kleuren, 145 x 185 mm. Verso: "den opgang na de hogendyk 1785" en een getekend gezicht bij Muiden. RPK, inv.nr 00:1126
- 74) *Rondeel in het Bergense Bosch*, 1809. Penseel in grijs, groen en blauw, 200 x 163 mm. Verso: "Een gedeelte van 't Middenpleyn of Zogenaamd Rondeel, in 't Bosch te Bergen 17/8/09". RANH, inv.nr Bergen 028
- 75) *Herberg bij Heerhugowaard*, 1809. Potlood, penseel in grijs, 155 x 197 mm. Verso: "de Herberg de witte Zwaan in de Heer Huygen Waard, ziende op zuyd scharwoude", "17/8/09". RANH, inv.nr Heerhugowaard 001
- 76) *De gracht achter Slot Zeist*, 1790. Zwart krijt, gewassen in kleuren, 143 x 193 mm. Verso: "Gezigt achter het huis te Zeist door J. Andriessen, Ao 1790". Amersfoort, Museum Flehite, inv.nr AC XVI 12/22
- 77) *Gezicht bij de Herberg de Gaasp*. Potlood, penseel in grijs en bruin gewassen in kleuren, 162 x 169 mm. Amersfoort, Museum Flehite, inv.nr AC XII 21/1
- 78) *Gezicht bij Baambrugge*. Zwart krijt, gewassen in kleuren, 240 x 180 mm. Verso: "Gezigt te baambrugge van de Hofstede / Poelesteyn af te zien, door de boereplaats, daarnaast". Amersfoort, Museum Flehite, inv.nr AC XII 6/1
- 79) *De Westermarkt als arcadisch landschap*. Potlood, pen in grijs, gewassen in kleuren, 159 x 207 mm. Verso: "gedagt op de Westermarkt / als een arcadisch landschap". GAA/TA, inv.nr K194-4
- 80) *De Beurs op het Rokin*, 1796. Pen in bruin, penseel in bruin, 139 x 196 mm. Recto: "de Beurs te Amsterdam 1796". GAA/TA, inv.nr K19-9
- 81) *Ontwerp voor de schilden van de vrijheidsboom in Amsterdam, ingewijd op 4 maart 1795*. Zwart krijt, wit gehoogd op blauw papier, 206 x 476 mm. RPK, inv.nr 00:1112
- 82) Toegeschreven aan Jacques Kuyper. *Tekening naar de drie uitgevoerde schilden voor de vrijheidsboom*, 1795. Pen in zwart, penseel in bruin, 86 x 129 mm. GAA/TA
- 83) Jan Gerard Waldorp en Juriaan Andriessen (illuminaties). *Tekening naar de feestdecoratie voor het stadhuis op de Dam*, 1795. Pen in grijs, gewassen in kleuren, 388 x 556 mm. GAA/TA, inv.nr N 274
- 84) Jan Gerard Waldorp en Juriaan Andriessen (illuminaties). *Tekening naar de feestdecoratie op de Noordermarkt, gewijd aan de Kunsten en Wetenschappen*, 1795. Pen in grijs, gewassen in kleuren, 475 x 525 mm. KOG, Atlas Amsterdam, Portefeuille 78 (IX)
- 85) Jan Gerard Waldorp en Juriaan Andriessen (illuminaties). *Tekening naar de feestdecoratie op de Botermarkt, gewijd aan de Vernietiging van de oude Constitutie*, 1795. Pen in grijs, gewassen in kleuren, 450 x 620 mm. KOG, Atlas Amsterdam, Portefeuille 78 (VIII)
- 86) *Hercules en Hydra*. Ontwerp voor het chassinet in de feestdecoratie op de Westermarkt, 1795. Zwart krijt, penseel in bruin, 360 x 224 mm. RPK, inv.nr FM 5420/3
- 87) Toegeschreven aan Johannes van Dreght, *Hercules en Hydra*, 1795. Ontwerp voor het chassinet in de feestdecoratie op de Westermarkt. Ondertekening in potlood, pen en penseel in grijs, 310 x 254 mm. RPK, inv.nr FM 5420/2
- 88) *'De Revolutie'* Ontwerp voor het chassinet in de feestdecoratie op het Burgerplein, 1795. Zwart krijt, gewassen in bruin, wit gehoogd, 333 x 252 mm. RPK, inv.nr FM 5420/5
- 89) Toegeschreven aan Jan Bulthuis, *'De Revolutie'*, Ontwerp voor het chassinet in de feestdecoratie op het Burgerplein, 1795. Ondertekening in potlood, pen en penseel in grijs, 250 x 354 mm. RPK, inv.nr 5420/4
- 90) *Koophandel en Zeevaart*. Ontwerp voor het chassinet in de feestdecoratie op de Nieuwmarkt, 1795. Zwart krijt, penseel in bruin, 370 x 255 mm. RPK, inv.nr FM 5420/10

- 91) *Pagina uit de catalogus van de veiling te Amsterdam op 14-15 februari 1785*, met tekening in pen in bruin door Jurriaan Andriessen. RPK (coll. Arti & Amicitiae)
- 92) *Schets naar detail uit een schilderij van Willem van de Velde, 1778*. Pen in bruin gewassen in bruin, 139 x 108 mm. Recto: "Uijt een schilderij van W. v.d. Velde verkogt 25 juny 1778 O.Z.H. Logements voor *f* 3700". RPK, inv.nr 00:1063
- 93) Anthony van Dyck, *Portret van de schilder Adriaan van Stalbemt*. Zwart krijt, 268 x 215 mm. Parijs, Musée du Louvre, (Coll. Dutuit, nr 1035)
- 94) *Zes Schetsen naar schilderijen op de veiling van de Verzameling van Nicolaas Doekscheer, 9 september 1789*. Pen en penseel, 164 x 208 mm. Particuliere collectie
- 95) Verso van afb.94
- 96) *Schetsen naar een schilderij van Pieter de Hoogh en een van Pieter Janssens Elinga, 1798*. Penseel in grijs, gewassen in grijs, 101 x 187 mm. Verso: r. "hoog 25 / 12 sept 1798 / bij J.J. de Bruyn / de Smett / en aldaar weder verkogt / 1 aug 1810 voor *f* 3025"; l. "hoog 23 br. 22 ½ d / 12 sept 1798 / bij J.J. de Bruyn / *f* 900 / H. v.d. Werff te Dordrecht". RPK, inv.nr 1970:47
- 97) Pieter Janssens Elinga, *De Vloerveegster*. Olieverf op doek, 61 x 59 cm. Parijs, Musée du Louvre
- 98) *Schets naar een schilderij van Jacob de Wit*. Penseel in grijs, gewassen in grijs, 122 x 108 mm. Verso: "12 sept. 1798 / J de Wit *f*400 / Spaan"; "hoog 25 br. 19 D. / 12 sept 1798 / verkogt bij J.J. de bruyn / voor *f* 400". RPK, inv.nr 00:1068
- 99) *Schets naar een landschap van Adriaan van de Velde*. Pen in grijs, gewassen in grijs, 95 x 59 mm. Verso: "'t origineel van A. van de Velde / in ' kabinet van J.J. de Bruyn 1792 / en bij overlijden verkogt voor *f* 800". RPK, inv.nr 00:1071
- 100) *Schets naar een schilderij van Johan Victors*. Penseel in grijs, gewassen in grijs, 77 x 100 mm. Verso: "J. Victors / hoog 19 br 25 d / J.J. de Bruijn voor *f* 1300 / aan Gildemeester / waar verkogt 11 juny 1800 voor *f* 875". RPK, inv.nr 1970:42
- 101) J. Victors, *Tobias die zijn zoon vermaant*. Olieverf op doek, 48,2 x 64,7 cm. Mertoun House, Coll. The Duke of Sutherland
- 102) *Schets naar de Cimon en Pero van Abraham Bloemaert*. Potlood, pen in bruin, gewassen in grijs, 136 x 92 mm. Recto: "door Spaans gekogt den 16 Aug 1790 / in 't O.Z.H:Logement voor *f* 51 / A. Bloemaert". RPK, inv.nr 00:980
- 103) Abraham Bloemaert, *Cimon en Pero*. Olieverf op doek, 210 x 158 cm. Kiel, Kunsthalle, inv.nr CAU 51
- 104) Schets naar *Het Gehoor* van Jan Ekels de Jonge, Verso van: avondstond op het Roeterseiland. Potlood, zwart krijt, pen in grijs en penseel in kleuren, 174 x 110 mm. Verso: "gedagten op een Schilderij van Ekels". GAA/TA, VvE 234
- 105) Jan Ekels de Jonge, *Het Gehoor*, Olieverf op doek, 65 x 59,6 cm. Particuliere collectie
- 106) *Schets naar een landschap van Philip Hackaert*. Pen in grijs, gewassen in kleuren, 164 x 216 mm. Verso: "9 9/5 0", "'t origineele schilderij van Hakkert / in t kabinet van den Weled. Heer J. Gildemeester / verkocht 11 juny 1800 voor *f* 175". Brussel, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Collection de Grez, nr 82
- 107) *Schets naar Gerard de Lairese*. Potlood, penseel in bruin, gewassen in kleuren, 130 x 139 mm. Verso: "in 't kabinet van / den Hr van Winter". Leeuwarden, Fries Museum, Collectie Questius, nr 8

- 108) *Schets naar het plafond van Gerard de Lairese in de regentenkamer van het Leprozenhuis*. Ondertekening in potlood, pen in grijs, gewassen in grijs, 283 x 302 mm. Verso: "dit Plafond in 't Leprozenhuys / geschilderd door G. de Lairese". Amsterdam, Universiteitsmuseum, inv.nr 020.070
- 109) *Schets naar een schilderij van Jacob Backer*. Potlood, pen in bruin, gewassen in grijs, 102 x 119 mm. Verso: "Jacob Bakker: pinxit / in de collectie van J.Andriessen te Amsterdam". RPK, inv.nr 00:1007 (Album, blad 76)
- 110) Lambert Jacobs, *Paulus geneest de vrouw met waarzeggende geest te Philippi*. Olieverf op doek, 155,5 x 206,7 cm. Veiling Londen (Christie's), 9-12-1988, nr 89 (als Jacob Adriaensz Backer)
- 111) *Zelfportret*. Zwart krijt, penseel in kleuren, dekverf, 146 x 185 mm. Verso: "J:Andriessen 1799". RPK, inv.nr 1940:509
- 112) *Zelfportret*. Pastel op papier, geplakt op paneel, 340 x 240 mm. Vals gemerkt: "C. Hansen ft.". RMA, inv.nr A 2059
- 113) *Studie voor een zelfportret*. Penseel in grijs, 191 x 155 mm. AHM, inv.nr A 18258
- 114) Christiaan Andriessen, *"25 juni (1806) project van 't adres à Sa Majesté"*. KOG, Atlas Z&G
- 115) Christiaan Andriessen, *"29 juni (1806) translation de la requeste à Sa Majesté"*. KOG, Atlas Z&G
- 116) *Ontwerp voor een decoratie in betrekking tot het feest ter gelegenheid van de Vrede van Amiens*, 2 juni 1802. Pen en penseel in grijs, 156 x 180 mm. Recto: l.o. "bewegende wolk"; r.o. "J. Andriessen inv. July 1802". RPK, inv.nr 00:1088
- 117) Christiaan Andriessen, *Ondertekening van het contract op 6 augustus 1806*. KOG, Atlas Z&G
- 118) Christiaan Andriessen, *"30 july (1806) Inspectie van de stadstimmertuin wegens 't schilderden der decoratien"*. Rotterdam, Atlas van Stolk, nr 6094
- 119) Christiaan Andriessen, *"11 aug (1806) het schilderen der decoratien van de Hooge Sluis"*. Rotterdam, Atlas van Stolk, nr 6094
- 120) Christiaan Andriessen, *"13 aug (1806) een gedeelte der decoratie van de Hooge Sluis", "Geele marmere colommen met goude capiteelen de kroonlyst van rood marmer"*. Rotterdam, Atlas van Stolk, nr 6094
- 121) Anoniem, *Ontwerp voor een feestdecoratie bestaande uit een triomfboog met obelisk*, 1806. Pen, 510 x 275 mm. GAA/TA, inv.nr M 117-5
- 122) Jurriaan Andriessen (?), *Ontwerp voor een feestdecoratie bestaande uit een poort met palmbomen*, 1806. Pen en potlood, 509 x 278 mm. GAA/TA, inv.nr M 117-2
- 123) Jurriaan Andriessen (?), *Ontwerp voor een zangberg*, 1806. Pen en potlood, 498 x 240 mm. GAA/TA, inv.nr M 117-14
- 124) Christiaan Andriessen, *"2 mey (1808) 13e week de illuminatie op de Hooge Sluis ter gelegenheid van de geboorte van een jonge prins"*. RPK
- 125) *Allegorie op de bloei van Hollandse vrije kunsten onder koning Lodewijk Napoleon*, 1808. Olieverf op doek, 151 x 203 cm. Amsterdam, Koninklijk Paleis op de Dam
- 126) Christiaan Andriessen, *Jurriaan en Christiaan verlaten het paleis op de Dam na de audiëntie bij koning Lodewijk Napoleon*, 19 mei 1808. GAA/TA
- 127) *Vrede voedt de Kunsten*, 1800. Olieverf op paneel, 56 x 44,5 cm. Warschau, Kolekcja imienia Jana Pawla II, z.i. (foto Christie's)

128) *Oorlog bedreigt de kunsten*, 1800. Olieverf op paneel, 56 x 44,5 cm. Warschau, Kolekcja imienia Jana Pawła II, z.i. (foto Christie's)

129) Ontwerp voor de allegorie *De verwoesting der Kunsten door de gevolgen des Oorlogs*. Zwart krijt, 248 x 340 mm. RPK, inv.nr 00:1108

130) Verso van afb. 129: *Schets voor het perspectief van een tempel*

131) *Allegorie op de wijsheid*. Techniek en afmetingen onbekend. Verblijfplaats onbekend
Foto RKD (afkomstig uit het archief van veilinghuis F. Muller & Co.)

132) *Allegorie*. Techniek en afmetingen onbekend. Verblijfplaats onbekend. R.o. gesigneerd. Foto RKD (afkomstig uit het archief van veilinghuis F. Muller & Co.)

133) *Schets naar een schilderij van L.B. Coclers en een studie voor een schilderij*, 1808. Pen en penseel in grijs, 128 x 129 mm. RPK, inv.nr 00:1075

134) *Stormachtig landschap*. Potlood, penseel in grijs, gewassen in kleuren, 182 x 238 mm. Verso: "wegens de Maatschappij tot aanmoediging / der schoone kunsten te Brussel / voor 't jaar 1813 / ----- / volgens 't Staatkundig dagblad van het / Departement der Zuyderzee van 29 feb. 1812 / Een storm bij 't ondergaan der Zon: / J. Andriessen inv / Maart 1812". GAA/TA, album blad 33 o. (doos G207-11b)

135) *Kaïn en Abel*, 1812. Aquarel op perkament, 438 x 327 mm. Verso: gesigneerd en gedateerd 1812 en opschrift met jaartal 1818. Veiling Heidelberg (Arno Winterberg), 18-10-1974, nr 352

Toelichting bij de afbeeldingen van Hoofdstuk 2

136) Frans Post, *Landschap in Brazilië*. Doek, 283 x 211 cm. Gesigneerd de gedateerd: "F. Post 22/12 1652. RMA, inv.nr A 3224

137) Dirck van Delen, *Leden van het Huis van Oranje en andere adellijke figuren*, deel van een serie van vijf kamerschilderingen (ca. 1630-1632). Doek 308,5 x 349 cm. Apeldoorn, Nationaal Museum Paleis Het Loo (bruikleen van het RMA, inv.nr A 3936)

138) Toegeschreven aan Barent Fabritius, *Galerij met uitzicht op een park*. Doek, 308 x 148 cm. RMA, inv.nr A 4192

139) Samuel van Hoogstraten, *Binnenplaats-perspectief met brieflezende vrouw*, ca 1662-1667. Doek 241,5 x 179 cm. Gesigneerd. Den Haag, Mauritshuis, inv.nr 66

140) Samuel van Hoogstraten, *Binnenplaats-perspectief met lezende jongeman*, ca 1662-1667. Doek 238,7 x 175,3 cm. Gesigneerd. New York, Kunsthandel French & Co (1996)

140a) *Raadzaal van het stadhuis te 's-Hertogenbosch met de groentapijten die in 1687 gekeleverd zijn door Maximiliaan van der Gught te Delft*. Foto RKD/RDMZ

141) Adam Pijnacker, *Landschap met waterval*. Doek, 297 x 270 cm. Gesigneerd. Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen, inv.nr 1685

142) Adam Pijnacker, *Bergachtig landschap bij avond*. Doek, 303 x 267 cm. Gesigneerd. Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen, inv.nr 1686

143) Adam Pijnacker, *Landschap met boogvormige poort en toren*. Doek, 330 x 185 cm. Le Mans, Musée du Mans, inv.nr 10.519

144) *Kamer in de Villa Imperiale te Pesaro met landschapschilderingen* door Battista en Dosso Dossi, 1523-1525. Uit: Roethlisberger 1985

145) *Kruisvormige zaal op de 'piano nobile' van de Villa Masèr te Barbaro met fresco's* door Paolo Veronese, ca. 1560. Uit: M. Wundram en Th. Pape, Andrea Palladio 1508-1580, Köln 1988.

146) Paulus Bril, *Landschap met Casa Giovi.*, ca.1590-1595. Doek, 155 x 220 cm. Rome, Palazzo Mattei, (bruikleen van de Galleria Nazionale d'Arte Antica te Rome, inv.nr 1980)

147) Domenichino en mogelijk G.B. Viola, *Oordeel van Midas*, 1616-1618. Fresco afkomstig uit het tuinpaviljoen van de Villa Aldobrandini bij Frascati. Londen, The National Gallery, inv.nr 55.iv

148) Domenichino, G.B. Viola en mogelijk A. Fortuna, *Apollo doodt twee cyclopen*, 1616-1618. Fresco afkomstig uit het tuinpaviljoen van de Villa Aldobrandini bij Frascati. Londen, The National Gallery, inv.nr 55.iii

149) Huidige toestand van de *Stanza di Apollo* in het tuinpaviljoen van de Villa Aldobrandini bij Frascati. Uit: Spear 1982

150) Jan Both, *Landschap met de doop van de Kamerling*, ca.1638-1640. Doek, 212 x 155 cm. Madrid, Museo del Prado, inv.nr 2060

151) Jan Both, *Italianiserend landschap*, ca. 1638-1640. Doek 213 x 153 cm. Madrid, Museo del Prado, inv.nr 2061

152) *Dido-zaal in De Slangenburg bij Doetinchem*, ca.1680-1700 (prentbriefkaart)

153) Gerard Hoet, *Jachtpartij van Aeneas en Dido*. Doek, 285 x 360 cm. Een van de wandschilderingen in de Dido-zaal van De Slangenburg.

- 154) *Audiëntiezaal in Paleis Het Loo te Apeldoorn*. Uit: Vliegenthart 1999
- 155) Johannes Glauber, *Zaalstuk rechts van de schoorsteen in Audiëntiezaal van Paleis Het Loo*. Doek, 261 x 117 cm
- 156) Pieter de Hooch, *Een man en een dienstmeid achter een kamerscherm, met kaartspelers*, ca. 1675-1680. Doek, 88 x 81 cm. Huidige verblijfplaats onbekend. Foto RKD
- 157) Bartholomeus Appelman, *Italianiserend landschap*. Doek 48,9 x 37,5 cm. Veiling New York (Sotheby's), 19-5-1994, nr 255
- 158) *Saletkamer in het poppenhuis van Petronella de la Court met behangelschilderingen* door Frederik de Moucheron. Utrecht, Centraal Museum. Uit: Koldewij e.a. 1991
- 159) *Hoekopname van de lege saletkamer in het poppenhuis van Petronella de la Court*. Uit: Pijzel-Dommisse 1997
- 160) *De zaal in het poppenhuis van Petronella Oortman met behangelschilderingen* door Nicolas Piemont. Amsterdam, Rijksmuseum. Uit: Pijzel-Dommisse 2000
- 161) Nicolas Piemont, *Rechter zijwand in de zaal van het poppenhuis van Petronella Oortman*. Amsterdam, Rijksmuseum. Uit: Pijzel-Dommisse 2000
- 162) *Geschilderde kamer in het poppenhuis van Sara Rothé, met behangelschilderingen* door Jan Wijnants. Den Haag, Gemeentemuseum. Uit: Pijzel-Dommisse 1988
- 163) Jan Wijnants, *Achterwand van de geschilderde kamer in het poppenhuis van Sara Rothé*. Den Haag, Gemeentemuseum. Uit: Pijzel-Dommisse 1988
- 164) Albert Meijeringh, *Landschap met sarcofaag en obelisk*. Doek 85 x 62 cm, gesigineerd. Hamburg, Kunsthalle
- 165) Albert Meijeringh, *Italianiserend landschap*, 1686. Doek 83 x 104 cm. Gesigineerd en gedateerd. Braunschweig, Herzog Anton Ulrich-Museum
- 166) Melchior d'Hondecoeter, *Zaalstuk met de buitenplaats Driemond*. Doek 338,5 x 188,5 cm. München, Alte Pinakothek, inv.nr 1717
- 167) Melchior d'Hondecoeter, *Zaalstuk met gevogelte in een park*. Doek 338 x 209,5 cm. München, Alte Pinakothek, inv.nr 1710
- 168) Melchior d'Hondecoeter, *Zaalstuk met vogelpark*, Doek 339,5 x 524,5 cm. München, Alte Pinakothek, inv.nr 1715
- 169) Melchior d'Hondecoeter, *Gezicht op een park met zwanen en vogels*, Doek. National Trust (Belton House, Lincolnshire, inv.nr 195)
- 170) Melchior d'Hondecoeter, *Gezicht op een terras met een page*, Doek. National Trust (Belton House, Lincolnshire, inv.nr 196)
- 171) Melchior d'Hondecoeter, *Gezicht op een landschap met gevogelte*, Doek. National Trust (Belton House, Lincolnshire, inv.nr 194). Foto R. Harmanni.
- 172) Melchior d'Hondecoeter, vergroot door Jacques de Roore, *Parklandschap met pauw*, gesigineerd. Doek 228 x 151 cm. Veiling New York (Sotheby's) New York, 11-1-1990, nr 48
- 173) Jan Weenix, *Gezicht op een park met buitenhuis*. Doek, 301 x 215 cm. Amsterdam, Rijksmuseum, inv.nr A 4098

- 174) Jan Weenix, *Parkgezicht met muzikanten*. Oberlin, The Allen Memorial Art Museum. Foto RKD (uit Archief F. Muller)
- 175) Jan Weenix, *Parkgezicht met spelende kinderen*. New York, Hotel Carlyle. Foto RKD (uit Archief F. Muller)
- 176) Jan Weenix, *Landschap met jachtstillevens*. Doek 339 x 318 cm, l.o. gesigineerd en gedateerd 1697. Edinburgh, National Gallery of Scotland, inv.nr NG 2523. Foto RKD (uit Archief F. Muller)
- 177) Jan Weenix, *Parkgezicht met pauw*. Verblijfplaats onbekend. Foto RKD (uit Archief F. Muller)
- 178) Jan Weenix, *Italianiserend havengezicht*. New York, Hotel Carlyle. Foto RKD (uit Archief F. Muller)
- 179) Jan Weenix, Zaalstuk afkomstig uit Slot Bensberg bij Keulen, *Landschap met jachtstillevens en Slot Bensberg op de achtergrond*. Doek, 345 x 561,5 cm. Gesigineerd en gedateerd 1712. München, Alte Pinakothek, inv.nr 776
- 180) Jan Weenix, Zaalstuk afkomstig uit Slot Bensberg bij Keulen. *Landschap met zwijnenjacht*. Doek, 345 x 214 cm. München, Alte Pinakothek, inv.nr 777
- 181) Gerard de Lairese en Johannes Glauber, *Italianiserend landschap met drie musicerende vrouwen*. Zaalstuk afkomstig uit Herengracht 132 te Amsterdam. Doek, 290 x 210 cm. Amsterdam, Rijksmuseum, inv.nr A 4214
- 182) Gerard de Lairese en Johannes Glauber, *Italianiserend landschap met drie vrouwen op de voorgrond*. Zaalstuk afkomstig uit Herengracht 132 te Amsterdam. Doek 290 x 212 cm. Amsterdam, Rijksmuseum, inv.nr A 4216
- 183) *Lairese-zaal in het Binnenhofcomplex te Den Haag*. Uit: De Vries 1988
- 184) *Staatsie trappenhuis in Paleis Het Loo met schilderijen op doek door Willem Fabri naar de muurschilderingen van Daniël Marot*. Uit: Van der Valk Bouman 1985
- 185) Daniël Marot, *Oostwand van het Grote Trappenhuis in Paleis Het Loo*. Gravure, vóór 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 116)
- 186) Daniël Marot, *Achterwand van het trappenhuis in Huis de Voorst*. Gravure, vóór 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 117)
- 187) Daniël Marot, *Zijwand van het trappenhuis in Huis de Voorst*. Gravure, vóór 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 118)
- 188) Daniël Marot, *Trappenhuis in Slot Zeist*. Gravure, vóór 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 120)
- 189) Daniël Marot, Voorstel voor een wandontwerp met zaalstukken, uit de reeks *Nouveaux Livres de Lembris de Revêtement à Panneaux*. Gravure, na 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 128)
- 190) Daniël Marot, Landschap uit de reeks *Nouveaux Livres de Paysages*. Gravure, na 1703. (Uit: Jessen 1892 (nr 1)
- 191) Daniël Marot, Landschap uit de reeks *Nouveaux Livres de Paysages*. Gravure, na 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 2)
- 192) Daniël Marot, Landschap uit de reeks *Nouveaux Livres de Paysages*. Gravure, na 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 6)
- 193) Daniël Marot, Titelblad van de reeks *Nouveaux Livres de Veüe et Batiments en Perspectives propre a peindre dans des Salles, ou autre Appartements*, Gravure, na 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 40)
- 194) Daniël Marot, Landschap uit de reeks *Nouveaux Livres de Veüe et Batiments en Perspectives propre a peindre dans des Salles, ou autre Appartements*, Gravure, na 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 37)

- 195) Daniël Marot, Landschap uit de reeks *Nouveaux Livres de Veüe et Batiments en Perspectives propre a peindre dans des Salles, ou autre Appartements*, Gravure, na 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 38)
- 196) Daniël Marot, Landschap uit de reeks *Nouveaux Livres de Veüe et Batiments en Perspectives propre a peindre dans des Salles, ou autre Appartements*, Gravure, na 1703. Uit: Jessen 1892 (nr 41)
- 197) *Middenzaal in de Orangerie van de buitenplaats Meer en Bergh bij Heemstede*, situatie omstreeks 1900. Uit: Ozinga 1938
- 198) *Voorkamer in Herengracht 170 te Amsterdam, aanzicht van de schoorsteenwand en een gedeelte van de achterwand* (prentbriefkaart)
- 199) Isaac de Moucheron, *Behangselvak rechts van de schoorsteen in de voorkamer van Herengracht 170*. Uit: Spies e.a. 1991-1992, dl.1
- 200) 1Gaspar Dughet, *Landschap met twee boten*. Doek, 50 x 66 cm. Oxford, Christ Church, inv.nr JBS 149. Uit: Boisclair 1986
- 201) *Rechter voorkamer in Herengracht 475 te Amsterdam, schoorsteenwand*. Uit: P. Adriaanse, *Het huis aan de Bocht*, Amsterdam 1967
- 202) Isaac de Moucheron, *Linker behangselvak van de wand tegenover de schoorsteen in Herengracht 475 te Amsterdam*. Foto RKD/RDMZ
- 203) Isaac de Moucheron, *Rechter behangselvak van de wand tegenover de schoorsteen in Herengracht 475 te Amsterdam*. Foto RKD/RDMZ
- 204) *Zijkamer in Herengracht 168 te Amsterdam, aanzicht van de gangwand en achterwand met doorkijkje naar de binnenkamer* (prentbriefkaart)
- 205) Isaac de Moucheron, *Rechter zaalstuk in de gangwand van de binnenkamer in Herengracht 168 te Amsterdam*. Foto RKD
- 206) Isaac de Moucheron, *Linker zaalstuk in de gangwand van de binnenkamer in Herengracht 168 te Amsterdam*. Foto RKD
- 207) Isaac de Moucheron, *De smaak*. Zaalstuk uit Herengracht 182 te Amsterdam. Doek, 364 x 364. Particuliere collectie. Uit: Wedde 1996
- 208a-c) Isaac de Moucheron, *Drie van de vijf ontwerpen voor zaalstukken in het huis Saxenburg, Keizersgracht 224 te Amsterdam*. Pen en penseel in bruin, gewassen in kleuren, 199 x 303 mm (a), 196 x 181 (b-c). Leiden, Prentenkabinet der Universiteit, inv.nr AW 958-960
- 209) Isaac de Moucheron, *Titelblad van de prentserie van de vier de behangsels in het huis van de heer Mezquita*. Ets. In cartouche in de lambrizing: "Zaal-stucken in 't huys van de H. D.B. Mezquita geschilderd en in plaat gebragt door I. d' Moucheron". RPK
- 210) Isaac de Moucheron, *Prent naar een van de vier zaalstukken in het huis van de heer Mezquita*. In cartouche in de lambrizing: "I. d' Moucheron, Inventor. Pinxit, et Fecit, 4.". RPK
- 211) Isaac de Moucheron, *Ontwerp voor een zaalstuk bij Christoffel Brants*. Pen en penseel in grijs, gewassen in grijs; 203 x 267 mm. Opschrift verso: "Saal stuck van de Hr Brans". London, Kunsthandel Kate de Rothschild (1987)
- 212) Isaac de Moucheron, *Italianiserend landschap met een papegaai, een hond en een man*. Ontwerp voor een zaalstuk. Zwart krijt, pen in bruin, gewassen in kleuren op lichtbruin papier, 250 x 382 mm. Washington, The National Gallery, inv.nr 1987.11.1

- 213) Dirck Dalens III, *Niobe bespot de vrouwen van Thebe*, 1725. Behangselvak links van de schoorsteen in de linker voorkamer van Korte Vijverberg 3 te Den Haag. Doek, 343 x 336 cm. Gesigneerd en gedateerd. Uit: Dumas 2004
- 214) Dirck Dalens III, *Diana en Apollo bestraffen de Niobiden*, 1725. Behangselvak rechts van de schoorsteen in de linker voorkamer van Korte Vijverberg 3 te Den Haag. Doek, 343 x 258 cm. Uit: Dumas 2004
- 215) *Zaal van Huis van Brienens, Herengracht 284 te Amsterdam*. Schoorsteenwand en een gedeelte van de achterwand. Foto RKD/RDMZ
- 216) Dirck Dalens III, *Behangselvak rechts van de schoorsteen in de muzieksalon van kasteel Keppel te Laag Keppel*, 1746. Doek, 300 x 100 cm. Foto RKD/RDMZ
- 217) Dirck Dalens III, *Rivierlandschap met vissers*, Behangselvak uit een serie van vier. Doek 203 x 66 cm. Verzameling The Dowager Duchess of Bessborough
- 218) Jean Lepautre, *Architectuurvoorbeeld*, ca. 1656-1660, ets. Uit: Fuhling 1996
- 219) Jan van Huysum, *Landschap met mythologische voorstelling*. Koper, 57 x 68 cm. RMA, inv.nr A 1280
- 220) *Eetkamer in Prinsessegracht 29 (Turkse Ambassade) te Den Haag met zaalbeschilderingen* door Johan Heinrich Keller uit 1743. Uit: Dumas 1988
- 221) Johan Heinrich Keller, *Een uit de serie zaalstukken afkomstig uit Nieuwe Keizersgracht 58 te Amsterdam*. Veiling Amsterdam, Verzameling Josephus Jitta (F.Muller & Co.), 9 november 1897, nr 43
- 222) Louis Fabricius Dubourg, *Ontwerp voor een zaalstuk met Vertumnus en Pomona*. Aquarel, 280 x 167 mm. Brussel, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Collection de Grez, inv.nr 11
- 223) *Maaskamer in Haringvliet 98 te Rotterdam met schilderijen* door Gerard Sanders, toestand vóór 1905. Foto RDMZ
- 224) *Voorkamer in het voormalige pand Wijnhaven 63 te Rotterdam*. Foto RDMZ
- 225) Dionijs van Nijmegen, *Een van de vier zaalstukken afkomstig uit Catharinastraat 18 te Breda*. Doek, 270 x 168 cm. Breda, Breda's Museum, inv.nr S6240
- 226) Dionijs van Nijmegen, *Een uit een serie van zes zaalstukken*. Doek, 322,8 x 467,6 cm. Serasota, The John and Mable Ringling Museum of Art, inv.nr SN 298
- 227a-b) Dionijs van Nijmegen, *Twee uit een serie van vier zaalstukken*, 1767. Doek, 250 x 160 cm (a) en 250 x 238 cm (b), Veiling Amsterdam (Sotheby's Mak van Waay), 17-11-1980, nrs 70 (a) en 71 (b)
- 228) *Eetkamer in het huis Duin en Kruitberg te Santpoort met schilderijen van Aert Schouman* afkomstig uit Wijnstraat 113 te Dordrecht. Foto RKD/RDMZ.
- 229) Aert Schouman, *Een uit een serie van twee vogelbehangsels afkomstig uit het Huis te Oostkapelle*. Doek, 257 x 121 cm. Pendant is gesigneerd en gedateerd 1766. Dordrecht, Dordrechts Museum
- 230) Jacob de Wit, *Ontwerp voor een schoorsteenwand met twee zaalstukken voor Jan Baptist de Suermont van Vlooswyck*. Pen in grijs, gewassen in kleuren, 224 x 330 mm. Veiling New York (Christie's), 10-1-1996, nr 279
- 231) *De grote zaal van Spaarne 106 te Haarlem met zaalstukken* door Gerrit Zegelaar, 1763. Opstelling in Grasse Museum te Leipzig, vóór W.O. II. Foto RKD
- 232) Gerrit Zegelaar, *Zaalstuk uit Spaarne 106 te Haarlem, Winter*, 1763. Foto RKD

- 233) Quirijn van Briemen. *Behangsel tegen de achterwand van de linker zijkamer in Rapenburg 8 te Leiden*, afkomstig uit Breestraat 18-22 te Leiden. Gesigneerd en gedateerd 1756. Foto RKD/RDMZ
- 234) Johannes van Dreght, *Een uit een serie van vier behangsels afkomstig uit Hooigracht 38 te Leiden*. Gesigneerd en gedateerd 1763. Veiling Amsterdam (F. Muller & Co.), 27-2-1923, nr II-A
- 235) *Voorkamer op de eerste verdieping van Haringvliet 98 te Rotterdam met behangsels van Jan Stolker, 1772*. Foto RKD/RDMZ.
- 236) Cornelis Kuipers (?), *Behangsel uit een pand aan de Steegoversloot te Dordrecht*, ca. 1773-1778. Dordrecht, Museum Mr. Simon van Gijn (bruikleen)
- 237) Cornelis Kuipers (?), *Behangsel uit een pand aan de Steegoversloot te Dordrecht*, ca. 1773-1778. Dordrecht, Museum Mr. Simon van Gijn (bruikleen)
- 238) Paulus Constantijn la Fargue, *Behangsel links van de schoorsteen in de rechter achterkamer van Lange Voorhout 62 te 's-Gravenhage*, 1757. Foto RKD/RDMZ
- 239) Paulus Constantijn la Fargue, *Behangsel in de achterwand van de rechter achterkamer van Lange Voorhout 62 te 's-Gravenhage*, 1757. Foto RKD/RDMZ
- 240) Pieter Jan van Liender. *Een uit een serie van zeven landschapsbehangsels afkomstig uit Breedstraat 36 te Utrecht*, ca. 1760. Utrecht, Centraal Museum. Foto RKD/RDMZ
- 241) Jacob Maurer, *Linker behangselvak in de wand tegenover de schoorsteen van de achterzaal in Herengracht 550 te Amsterdam*, 1768. Foto RKD/RDMZ
- 242) Jan Augustini, *Behangsel rechts van de schoorsteen in de linker voorkamer van Jansstraat 36 te Haarlem*, ca. 1758. Foto RKD/RDMZ
- 243) Jan Augustini, *Behangsels links van de schoorsteen in de linker voorkamer van Jansstraat 36 te Haarlem*, ca. 1758. Foto RKD/RDMZ
- 244) *Linker zaal op de bel-étage van Kasteel Groeneveld te Baarn met behangsels* door Hieronymus Lapis, 1767. Foto RKD/RDMZ
- 245) Hieronymus Lapis, *Behangsel rechts van de schoorsteen in de linker zaal op de bel-étage van Kasteel Groeneveld te Baarn*, 1767. Foto RKD/RDMZ
- 246) Hieronymus Lapis, *Drie behangselvakken met jachtaferelen*, 1764. Veiling Bern (Stuker), 30 maart 1966, nr 1356
- 247) Dirk Kuipers, *Behangsel rechts van de schoorsteen in de linker voorkamer van Rapenburg 67 te Leiden*, 1764. Foto RKD/RDMZ
- 248) Dirk Kuipers, *Behangsel midden in de wand tegenover de schoorsteen in de linker voorkamer van Rapenburg 67 te Leiden*, 1764. Foto: RKD/RDMZ
- 249a-b) Jacob Cats, *Twee ontwerpen voor zaalstukken in het huis Keizersgracht 152 te Amsterdam*, 1767. Sporen van zwart krijt, pen in bruin, gewassen in kleuren, a) 231 x 168 mm. GAA, VvE 206, b) 299 x 166 mm. GAA, VvE 207
- 250) Cornelis Buijs, *Ontwerp voor een zaalstuk in de zijkamer bij de "Heer L: Lasbie"*, 1773. Aquarel, 159 x 380 mm. Brussel, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Collection De Grez, inv.nr 548
- 251) Jan Augustini, *Behangsel afkomstig uit Herengracht 466 te Amsterdam*, 1772. Nu in de bestuurskamer van gebouw De Bazel, Vijzelstraat 32 te Amsterdam. Doek, 329 x 298 cm. Gesigneerd en gedateerd 1772. Foto RKD/RDMZ

252) Jan Augustini, *Behangsel afkomstig uit Herengracht 466 te Amsterdam*, 1772. Nu in de bestuurskamer van gebouw De Bazel, Vijzelstraat 32 te Amsterdam. Doek, 329 x 335,5 cm. Foto RKD/RDMZ

253-254) Jacob Maurer, *Twee behangsels van een ensemble afkomstig uit Korte Nieuwstraat 12 te Utrecht*. Veiling Amsterdam (F.Muller & Co), 26-11-1912, nrs 4

255-256) Wouda Piera, *Twee uit een serie van zes behangsel schilderijen*. Beide Gesigneerd en gedateerd 1781
255) Doek, 302 x 208,5 cm. Veiling New York (Christie's), 21-1-1978, nr 146
256) Doek, 302 x 206 cm. Veiling New York (Christie's), 21-1-1978, nr 144

257-258) Jacob Cats, *Twee uit een serie van vier behangsels in Herengracht 310 te Amsterdam* (1765-1770)
257) Behangselvak met rivierlandschap tegenover de schoorsteen. Foto RKD/RDMZ
258) Behangsel rechts van de schoorsteen. Foto RKD/RDMZ

259-260) Hendrik Meijer, *Twee behangsels uit een serie van negen afkomstig uit Zijlstraat 74 te Haarlem*. Museum het Markiezenhof te Bergen op Zoom (in bruikleen van het ICN). Foto RKD/RDMZ
259) Doek, 265,5 x 193 cm (inv.nr R 5167)
260) Doek, 265 x 165 cm (inv.nr R 5169)

261) *Grote zaal aan de achterzijde van Lange Voorhout 32 te Den Haag met landschapsbehangsels* door Hendrik Willem Schweickhardt, 1773. Foto RKD/RDMZ

262) Hendrik Willem Schweickhardt, *Behangselvak rechts van de deur in de achterwand van de grote zaal in Lange Voorhout 32*, 1773. Doek, 260 x 170 cm. Foto RKD/RDMZ

263) *Schoorsteenwand van linker achterzaal in Lange Voorhout 48 te Den Haag met behangsels* door Hendrik Willem Schweickhardt, 1777. Foto RKD/RDMZ

264) Hendrik Willem Schweickhardt, *Behangselvak in een vertrek op de eerste verdieping van Herengracht 548 te Amsterdam*, 1784. Doek, 172 x 113 cm. Foto RKD/RDMZ

265) Hendrik Willem Schweickhardt, *Behangselvak in de eetzaal van Lange Voorhout 28 te Den Haag*, 1776. Doek, 269 x 282 cm. Uit: Dumas 1996

266-267) Abraham van Strij, *Twee uit een serie van vijf afkomstig uit Hoge Nieuwstraat 79 te Dordrecht* (ca. 1790-1796). Gemeentemuseum, Den Haag
266) *IJsvermaak op een brede bevroren rivier*. Doek, 215 x 264 cm (inv.nr 32-1933)
267) *Vertrek van het fluitschip 'De Dordrecht'*. Doek, 215 x 144 cm (inv.nr 33-1933)

268) Anoniem, *Een uit een serie van vijf behangsels afkomstig uit Herengracht 464 te Amsterdam*, ca.1784. Doek, 217 x 158 cm. Foto RKD/RDMZ

269-270) Hendrik Lofvers, *Twee behangsels in Noorderhaven 24 te Groningen*, 1782. Situatie vóór 1935. Foto RDMZ.

269) *Schepen op stormachtige zee*
270) *Mediterraan kustlandschap*

271-272) *Regentenkamer in het voormalig Burgerweeshuis te Purmerend met behangsels van de Hoornse behangselfabriek*, 1791. Foto RKD/RDMZ
271) Gedeelte links van de schoorsteen
272) Gedeelte rechts van de schoorsteen

273) Egbert van Drielst, *Herderspaar met vee bij een voorde in een zuidelijk landschap*, behangselontwerp. Potlood, pen in zwart, gewassen in kleuren, 380 x 380 mm. Groningen, Groninger Museum

274) Egbert van Drielst, *Visser bij bruggetje* (1788?). Een uit een serie van vijf behangsels in Herengracht 518 te Amsterdam, van elders ingebracht. Doek, 353 x 139,5 cm. Foto RKD/RDMZ

275) Egbert van Drielst, Een uit een serie van drie behangsels. *Boerderij in een bos met links een riviergezicht met watermolens*, 1780. Doek, 250 x 342. Particuliere collectie. Uit: Gerlagh & Koolhaas 1995

276-277) Pieter Barbiers Pietersz. Twee uit een serie van zes kamerbehangsels, 1792. Collectie van de Britse overheid. Uit: Cat.tent Amsterdam 1997

276) *Boomrijk landschap met boerderij en werkende landlieden*. Doek, 267 x 201 cm

277) *Boomrijk panoramisch landschap met dieren en figuren*. Doek, 270 x 217 cm

278) *Eetkamer in het achterhuis van Keizersgracht 269 te Amsterdam met landschapbehangsels* door Willem Uppink, 1820. Uit: Kunstschrift 1997, nr 6

279) Willem Uppink, *Detail van een van de geschilderde landschapsbehangsels in de voorkamer van Lagedijk 80 te Zaandijk*, 1830. Uit: Rogge 1992

280) Harmanus Numan, *Elswoud, onder Overveen bij Haarlem*, 1793. Gekleurde prenttekening. RPK

281) Anoniem, *Landschap met trekschuit*, Aquarel. Hoorn, Westfries Museum

282-283) Kamer in een huis aan de Marktstraat in Groningen met behangsels van Gerardus Wieringa (ca. 1790). Foto RKD/RDMZ

282) Achterwand, *Landschap met veerpont*

283a) Gangwand, *Landschap met boerenhoeve en huifkar*

283b) Bovendeurstuk links van afb. 283a, *Allegorische voorstelling*.

284) Jan Kamphuijsen, *De hofstede Hartelust met roeiboot op de voorgrond*, 1795. Doek, 54 x 69 cm. AHM, inv.nr A 4022

285-286) Jacob van Strij, Twee uit een serie van zeven behangsels bestaand afkomstig uit Groenmarkt 27 te Dordrecht (ca. 1790). Dordrecht, Dordrechts Museum

285) *Italianiserend landschap met reizigers aan de kant van de weg en in de verte een ruïne van het Huis te Merwede*. Doek, 230 x 186 cm. Gesigneerd. Inv.nr DM/976/511-1

286) *Hollands landschap met vee bij een boerderij*. Doek, 230 x 180 cm. Gesigneerd. Inv.nr DM/976/511-5

287) J.C. Lefever, Een uit een serie van acht landschapsbehangsels, 1790. *Italianiserend landschap met herderin een kudde koeien en schapen voortdrijvende*. Doek, 240 x ca. 190 cm. Veiling Amsterdam (Sotheby's), 22-5-1990, nr 24

288) Jan en Daniël Smit, *Fragment van een schilder behangsel met verhalen uit het leven van Alexander de Grote*, Doek, gesigneerd. Huis Hornsberg, provincie Kalmar, Zweden

289) A. van der Laan, *Reclameplaat van de Amsterdamse behangselfabrikant Jan Smit*, 1734. Ets, 280 x 213 mm. GAA/TA

290) *Chinese kamer in Huis Verwolde te Laren met behangsels, schoorsteenstuk en bovendeurstukken* van de fabriek van Jan Hendrik Troost van Groenendoelen, 1778. Stichting Geldersche Kastelen. Uit: Bierens de Haan & Jas 2000

291) *Fragment van het behangsel in de eetkamer van Hôtel Groesbeeck-de Croix te Namen*, in 1752 geleverd door Johannes Remmers. Uit: Fraipont-de Franquen 2001

292) Christiaan Andriessen, *De tekenaar zichzelf weergegeven bij de afwerking van een behangsel*, 9 augustus (1806). Rotterdam, Atlas van Stolk

293) *Brief van Hendrik Willem Schweickhardt aan Johan Meerman*, september 1788. Den Haag, Museum Meermanno Westreenianum, Archief Meerman

Toelichting bij de afbeeldingen van hoofdstuk 3

294) *Zaal van Blijmarkt 16 te Zwolle voorzien van behangsels met historieschilderingen uit de jaren negentig van de achttiende eeuw*. Foto RKD/RDMZ

295) Jacob de Wit, *Allegorie op de Herfst*, 1752. Kassel, Museum Schloß Wilhelmshöhe

296) Jacob de Wit, *Bovendeurstuk in de voorkamer van Herengracht 168*, 1730 (prentbriefkaart)

297) Jacob de Wit, *Kinderbacchanaal*, 1748, Sint Petersburg, Hermitage

298) Jacob de Wit, *Putti die een bloemenkorf dragen*, Pen en penseel, 168 x 179 mm. RPK

299) Joannes van Dreght, *Allegorische vrouwenfiguur met gevleugelde zandloper*, 1778 (bovendeurstuk). Doek, diam. 84,5 cm. Gesigneerd en gedateerd "J. van Dreght Ao Pinx: 1778". Hoevelaken, Huis Hoevelaken. Foto RKD/RDMZ

300) Joannes van Dreght, *Ontwerp voor Joachim Rendorp*, 1778. Pen in bruin, 366 x 316 mm. Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen

301) Joannes van Dreght, *Twee bovendeurstukken in de zaal van Keizersgracht 584 te Amsterdam*, 1789. Uit: Van Burkom e.a. 2001

302) Jacques Kuyper, *Een van de cameo-imitaties in de Muziekzaal van Paviljoen Welgelegen te Haarlem*, 1789. Olieverf op koper. Uit: Biesboer 1985

303) Adriaan de Lelie, *Bovendeurstuk in de dagelijkse eetkamer van het Huis Barnaart te Haarlem*, 1806-1808. Doek 89,5 x 176 cm. Foto RKD/RDMZ

304) Adriaan de Lelie, *Een van de bovendeurstukken in de Gouden Salon van het Huis Barnaart te Haarlem*, 1806-1808. Doek, 82,5 x 129 cm. Foto RKD/RDMZ

305) Jan Kamphuijsen, *Bovendeurstuk en deel van het ornamentale fries in de Etrurische kamer van het Huis Barnaart te Haarlem*. 92,5 x 175,5 cm. Foto RKD/RDMZ

306) Adriaan de Lelie, *De kunstgalerij van J.A. Brentano*, ca 1798. Doek, 64,3 x 84,3 cm. RMA, inv.nr SK-A-4122

307) Jan Kamphuijsen en G.B. Maderna, *Zes van de twaalf pilasterpanelen uit de zaal van J.A. Brentano*. RMA

308) *Fries in de zaal van J.A. Brentano*, detail uit het schilderij van Adriaan de Lelie (zie afb. 306). Uit: Bionda 1996

309) Jan Bulthuis, *Een van de twee cameo-imitaties in Herengracht 408*. Gesigneerd: m.o. "J: Bulthuis fecit". 54 x 108 cm. Foto RKD/RDMZ

310) Gerardus Wieringa, *Een van de drie bovendeurstukken uit het pand van de firma Bulthuis te Groningen*. Groningen, Groninger Museum

311) *Bovendeurstuk in Lagedijk 80 te Zaandijk*, ca. 1830. Uit: Rogge 1992

312) *Lauwering van Eros*, Bovendeurstuk in Lagedijk 110 te Zaandijk, ca. 1832. Doek, 86 x 112 cm. Foto RKD/RDMZ

313) Dirk van der Aa, *Allegorie op de Vrijheid*, Bovendeurstuk in Paleis het Lange Voorhout te 's-Gravenhage. Foto RKD/RDMZ

314) Abraham van Strij, *Offer aan Hercules*, 96 x 150 cm. Particuliere collectie. Uit: Cat.tent. Dordrecht/Enschede 2000

315) Abraham van Strij, *Koopman of reder*, doek 50,5 x 69,5 cm. Dordrecht, Museum Mr. Simon van Gijn, inv.nr 702-A

316) Jurriaan Andriessen, *Ontwerp voor een horlogeplaat voor mevrouw Bierhuijs*. Potlood, pen in bruin, gewassen in grijs, uiterste maten 245 x 290 mm. RPK, inv.nr 00:1085

317) Jurriaan Andriessen, *Ontwerp voor een chassinet bij de heer Van Ansen*. Potlood, pen in zwart, gekleurd in krijt; dubbele kaderlijn in pen in zwart, kwadratuur in potlood (speldeprikjes boven, onder en rechts). RPK, inv.nr 00:990

318) Christiaan Andriessen, Chassinet voor de heer Hartsinck. Opschrift l.o. *24 dec. / gedachte voor een chassinet op oudejaarsavond bij den H^r Hartsinck*. AHM, inv.nr A 18257

319) Jurriaan Andriessen, *Ontwerp mogelijk voor de heer De Haan*. Potlood, penseel in grijs, gewassen in grijs (kaderlijn in pen in grijs), 158 x 190 mm. RPK; inv.nr 00:1102

Toelichting bij de afbeeldingen van hoofdstuk 5

320) *Plattegrond van de linker voorkamer van Korte Vijverberg 3 te 's-Gravenhage met behangsels* door Dirck Dalens III in opstand

321-324) Dirck Dalens III, *Vier behangsels in de linker voorkamer van Korte Vijverberg 3 te 's-Gravenhage*. Uit: Dumas 2004

- 321) Behangsel links van de dubbele deur in de achterwand
- 322) Behangsel rechts van de dubbele deur in de achterwand
- 323) Behangsel links van de dubbele deur in de gangwand
- 324) Behangsel rechts van de dubbele deur in de gangwand

Zie ook afb. 213 en 214

325) *Rechter zijkamer van Herengracht 475 te Amsterdam*. Foto RKD/RDMZ

- a) Overzicht van de gangwand en een gedeelte van de achterwand
- b) Overzicht van de schoorsteenwand en een gedeelte van de achterwand

326-328) *Zaal van het Van Brien-huis, Herengracht 284 te Amsterdam*

- 326) Overzicht van de schoorsteenwand en een gedeelte van de achterwand. Foto RKD/RDMZ
- 327) Overzicht van de achterwand. Foto VHdK
- 328) Overzicht van de een gedeelte van de achterwand en de wand tegenover de schoorsteen. Foto RKD/RDMZ

229) *Schuine aanblik op het behangsel links van de schoorsteen in de zaal van Herengracht 572 te Amsterdam*. Foto RKD/RDMZ

330) *Schuine aanblik op het behangsel links in de wand tegenover de schoorsteen in de zaal van Herengracht 572 te Amsterdam*. Foto RKD/RDMZ

331-338) *Zaal van Herengracht 550 te Amsterdam met behangsels* door Jacob Maurer. Foto RKD/RDMZ

- 331) Overzicht van een gedeelte van de schoorsteenwand en een gedeelte van de achterwand
- 332) Behangsel links van de schoorsteen
- 333) Overzicht van de schoorsteenwand richting de raamwand
- 334) Behangselvak rechts van de schoorsteen
- 335) Overzicht van de wand tegenover de schoorsteen richting de raamwand
- 336) Behangselvak rechts in de wand tegenover de schoorsteen
- 337) Behangselvak links in de wand tegenover de schoorsteen
- 338) Behangselvak in de achterwand

340-343) *Kamer in het achterhuis van Herengracht 310 te Amsterdam met behangsels* door Jacob Cats. Foto RKD/RMDZ

- 340) Overzicht van de wand tegenover de schoorsteen en de achterwand
- 341) Behangsel in de achterwand
- 342) Behangsel links van de schoorsteen
- 343) Overzicht van de schoorsteenwand en de achterwand

344-346) *Rechter achterzaal in Lange Voorhout 32 te 's-Gravenhage met behangsels* door Hendrik Willem Schweickhardt, 1773. Foto RKD/RDMZ

- 344) Overzicht van de schoorsteenwand en een gedeelte van de achterwand
- 345) Overzicht van de wand tegenover de schoorsteen en een gedeelte van de achterwand
- 346) Behangsel in het midden van de wand tegenover de schoorsteen

347-349) *Linker achterzaal in Lange Voorhout 48 te 's-Gravenhage met behangsels* door Hendrik Willem Schweickhardt, 1777. Foto RKD/RDMZ

- 347) Overzicht van de schoorsteenwand
- 348) Overzicht van de wand tegenover de schoorsteen en een gedeelte van de achterwand
- 349) Behangsel in de achterwand

Toelichting bij de aanvullende afbeeldingen van de catalogus van geschilderde behangsels en andere decoratieve interieurschilderingen

Afb. D2.1: Albert Meijeringh, *Landschap met een brug*. Ets, 238 x 198 mm. Uit: The Illustrated Bartsch

Afb. D2.2-3: *Zaal van Keizersgracht 704 te Amsterdam*. Foto RKD/RDMZ

D2.2: Overzicht van een deel van de schoorsteenwand en de raamwand

D2.3: Overzicht van de achterwand en een deel van de wand tegenover de schoorsteen

Afb. D4.1: Anoniem, *Ontwerp voor de zaal van Huis te Manpad*, ca. 1767. Pen in bruin, gewassen in kleuren, 525 x 665 mm. Heemstede, Gemeentearchief (Huisarchief Huis te Manpad)

Afb. D4.2-3: *Zaal van Huis te Manpad te Heemstede*. Foto RKD/RDMZ

D4.2: Overzicht van een deel van de wand tegenover de schoorsteen en een gedeelte van de achterwand

D4.3: Overzicht van een deel van de schoorsteenwand en een gedeelte van de achterwand

Afb. D6.1: Jean François Millet, *Landschap met een man zittend op een heuveltje*. Ets, 321 x 287 mm. Uit: The Illustrated Bartsch

Afb. D6.2: Jan van Kessel, *De Hertenjacht*. Doek, 121 x 180 cm. Wiltshire (Engeland), Warnford Collection

Afb. D6.3-4: *Zaal van Herengracht 524 te Amsterdam*. Foto RKD/RDMZ

D6.3: Overzicht van een deel van de raamwand en de schoorsteenwand

D6.4: Overzicht van een deel van de achterwand en de wand tegenover de schoorsteen

Afb. D7.1-2: *Voormalige bestuurskamer in het administratiegebouw van het Binnengasthuis te Amsterdam*. Foto GAA/TA

D7.1: Overzicht van een deel van de schoorsteenwand en de deurwand

D7.2: Overzicht van een deel van schoorsteenwand en de wand van de linker dagkant

Afb. D7.3: *Creduta per Ipocrate*, gravure (Vallet sculp.) Uit: G.A. Canini, *Images des héros et des grands hommes de l'antiquité*, Amsterdam 1731

Afb. D8.1: *Huidige situatie van de zaal in Herengracht 572 te Amsterdam*. Overzicht van een deel van de schoorsteenwand en de achterwand. Foto RKD/RDMZ

Afb. D8.2: *Verdwenen deel van het behangsel in de achterwand van de zaal van Herengracht 572 (D8c)*. Foto: Dick Schoonekamp, ca. 1970

Afb. D10.1: Johannes Glauber en Isaac de Moucheron, *Landschap met offerscène*. Rood krijt en gewassen in grijs, 235 x 270 mm. RPK, inv.nr 1893-2755

Afb. D11.1: Gerrit Bleker, *De cabriolet*, 1643. Ets, 202 x 302 mm. Uit: Hollstein, dl.12

Afb. D11.2: Abraham Johannes Ruytenschildt, *Figuurstudie naar de behangsels in het huis Herengracht 386*, 1795. Potlood, pen in grijs, gewassen in kleuren. GAA/TA, inv.nr VvE, 426, blad 9 recto (bovenste helft).

Afb. D11.3: Abraham Johannes Ruytenschildt, *Figuurstudie naar het behangselvak rechts in de achterwand in Herengracht 386*, 1795. Potlood, pen in grijs, gewassen in kleuren. GAA/TA, inv.nr VvE, 426, blad 8 recto (bovenste helft)

Afb. D11.4: Abraham Johannes Ruytenschildt, *Figuurstudie naar het behangselvak rechts van de suitedeur in Herengracht 386*, 1795. Potlood, pen in grijs, gewassen in kleuren. GAA/TA, inv.nr VvE, 426, blad 10 recto

Afb. D11.5: Plattegrond van de huidige situatie van Herengracht 386 te Amsterdam, zoals die ontstaan is bij de verbouwing tussen 1875 en 1880. Met aanduiding van de plaatsing van de behangsels in de huidige linker achterkamer.

Afb. D11.6: Reconstructie van de mogelijke situatie van de plattegrond van Herengracht 386 in de periode dat het huis bewoond werd door Gillis Alewijn (1773-1790) met aanduiding van de oorspronkelijke plaats van de behangsels in de zaal. Tekening Richard in 't Veld (Bijvoet Architectuur Rotterdam).

Afb. D11.7-8: *Linker achterkamer in Herengracht 386 te Amsterdam*. Foto: RDMZ 1990

D11.7: Overzicht van een deel van de wand met de suitedeur en de achterwand

D11.8: Overzicht van een deel van de achterwand en de schoorsteenwand

Afb. D12.1: Reconstructie (plattegrond met opstanden) van de oorspronkelijke situatie van de zaal met geschilderde behangsels in Nieuwe Doelenstraat 22 te Amsterdam

Afb. D12.2: Reconstructie van de stijkkamer in het Stedelijk Museum met de betimmering afkomstig uit de zaal van Nieuwe Doelenstraat 22 te Amsterdam

Afb. D12.3-4: *Betimmering afkomstig uit Nieuwe Doelenstraat 22 te Amsterdam*, opgesteld in het Stedelijk Museum. Foto AHM (omstreeks 1970)

D12.3: Gezicht op een deel van de zijwand met penantspiegel (D12b) en de schoorsteenwand (D12c en D12d)

D12.4: Gezicht op de rechter zijwand (D12e en D12f) en het behangselvak rechts van de schoorsteen (D12d)

Afb. D12.5: Jacob van Ruisdael Isaacksz., *De Landweg*, gedateerd 1649, Olieverf op doek, 51 x 66 cm. Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

Afb. D13.1: Abraham Johannes Ruytenschildt, *Twee figuurstudies naar behangsels in een huis aan de Herengracht*, 1795. Blad 10 verso en 11 recto uit het schetsboekje. Potlood, zwart krijt, pen in grijs, gewassen in kleur. Opschrift: blad 10 verso b. "Regtse dag / bij van Lennep / heere gragt"; o. "Linkse dag / 23 oktober"; blad 11 recto l.o. "j Andriessen, pinx". GAA/TA, VvE nr 426

Afb. D13.2: Abraham Johannes Ruytenschildt, *Twee figuurstudies naar behangsels in een huis aan de Herengracht*, 1795. Blad 11 verso en 12 recto uit het schetsboekje. Potlood, zwart krijt, pen in grijs, gewassen in kleur. Opschrift: blad 11 verso b. "Regtse dag / Bij van Lennep / Heere gragt"; o. "Regtse dag van Lennep dito / 20 oktober"; blad 12 recto l.o. "j Andriessen, Pinx". GAA/TA, VvE nr 426

Afb. D14.1: Laurent naar Joseph Vernet, *Vue de la Fontaine de Saint-Jean, a Marseille*. Gravure. Uit: Ingersoll-Smousse 1926

Afb. D14.2: Lage Vuursche, Kasteel Drakenstein, eetzaal, gezicht op de schoorsteenwand en de raamwand. Uit: Kikkert 1983

Afb. D22.1-2: *Rechter zijkamer in Oudezijds Voorburgwal 316 te Amsterdam*. Foto RDK/RDMZ

D22.1: Gezicht op een deel van de raamwand en de gangwand.

D22.2: Gezicht op een deel van de achterwand en de schoorsteenwand.

Afb. D28.1: Plattegrond van de bel-étage van Herengracht 40 met plaatsaanduiding van de behangsels in de rechter achterkamer.

Afb. D32.1: Christiaan Andriessen, *Scène in de zaal van Herengracht 252*, 1807 of 1808. Aquarel. K.O.G. Opschriften: "22 ap. 16de week L'après diné" "een verzameling van dienstbooden by den Heer Tak" "daar zit de bruid"

Afb. D35.1: Gerard de Lairese, *Musica*, ca.1680. Gravure. Uit: Roy 1992

Afb. D36.1: Hermanus Numan, *Gezicht op het Chinees schellenhuisje en de blauwe brug van park Velserbeek*, 1793. Sporen van zwart krijt, pen in bruin, penseel in kleur, 271 x 330 mm. RHAN, inv.nr Velsen 83

Afb. D37.1: Jan Luyken, Titelprent voor de in 1684 uitgegeven editie *Beginzelen Van Waarheid en Deughd* door Willem Deurhoff. Gravure. Uit: Klaversma & Klaversma 1999.

Afb. D37.2: Jan Luyken, Titelprent voor de in 1690 uitgegeven *Zedenkonst* door Arnold Geulings. Gravure. Uit: Klaversma & Klaversma 1999

Afb. D37.3: *Betimmering uit de achterzaal van Keizersgracht 313 te Amsterdam*. Overzicht van de achterwand en de wand tegenover de schoorsteen. Coll. AHM. Foto: Veiling Amsterdam (F. Muller) 6 mei 1913, nr 957

Afb. D37.4: *Schoorsteenwand uit de achterzaal van Keizersgracht 313 te Amsterdam*. Coll. AHM

Toelichting bij de aanvullende afbeeldingen van de catalogus van ontwerpen voor decoratieve schilderijen.

Afb. T1.1: Isaac de Moucheron, *Parklandschap met twee sfinxen*. Ets. Uit: Wedde 1996

Afb. T10.1: Jacob de Wit, *Fries met putti*. Rood Krijt, 170 x 308 mm. Leiden, Prentenkabinet der Universiteit, inv.nr 2309

Afb. T14.1: Reconstructie van de plaatsing van de ontwerpen voor E. Ebeling in de binnenkamer van Singel 130 te Amsterdam (niet op schaal)

Afb. T14.2: Isaac de Moucheron, *Gezicht op een tuin met figuren*. Ondertekening in zwart krijt, pen en penseel in bruin, 301 x 409 mm. Edinburgh, The National Gallery of Scotland, inv.nr D 2265

Afb. T20.1: *Portret van keizerin Poppea*, gravure (L. Testana sculp.). Uit: G.A. Canini, *Images des héros et des grands hommes de l'antiquité*, Amsterdam 1731

Afb. T23.1: Philips Koninck, *Landschap met terugkerende jager*. Doek 72 x 82 cm. Eindhoven, Verzameling Philips

Afb. T23.2: *Schets naar een schilderij van Philips Koninck (1774)*. Pen in grijs en zwart, gewassen in kleuren, 151 x 199 mm. Verso: "door Koning / 't origineele schilderij in 't kabinet / van den Wel. Ed. Faesc te Basel". GAA/TA, Album J. Andriessen, blad 31 (G207-14)

Afb. T25.1: Albert Meijeringh, *Landschap met vissers*. Ets, 279 x 205 mm. Uit: The Illustrated Bartsch

Afb. T33.1: *Plattegrond van de bel-etage van Herengracht 507 met plaatsaanduiding van het ontwerp*. Uit: A.A. Kok, *Amsterdamsche Woonhuizen*, Amsterdam 1946

Afb. T36.1: Reconstructie van de ontwerpen voor Alberti. Tekening en montage: Richard in 't Veld (Bijvoet Architectuur Rotterdam)

Afb. T39.1: *Plattegrond van de bel-etage van Herengracht 520 met plaatsaanduiding van de ontwerpen*. Uit: A.A. Kok, *Amsterdamsche Woonhuizen*, Amsterdam 1946

Afb. T40.1: Anthonie Waterloo, *Boerderij aan een oever*. Ets. Uit: The Illustrated Bartsch.

Afb. T43.1: *Plattegrond van de bel-etage van kasteel Drakestein in Lage Vuursche* met situering van oorspronkelijke bestemming van de ontwerpen (T43) en de geschilderde behangsels (D14) in de eetzaal.

Afb. T43.2: René Jacques le Charpentier naar Joseph Vernet, *Isles de l'archipel*, gravure. Haarlem, Teylers Museum, KG 13988

Afb. T47.1: Jan Hackaert, *Landschap met vier bomen*. Ets, 189 x 216 mm. Uit: The Illustrated Bartsch

Afb. T48.1: Reconstructie van de plaatsing van de ontwerpen voor H. Wessels in de zijkamer van Keizersgracht 132 te Amsterdam (niet op schaal)

Afb. T58.1: Hulplijnen doorgetrokken buiten het wandontwerp van T58

Afb. T79.1-2: *Mahoniehouten zaal uit Keizersgracht 187 opgesteld in het Stedelijk Museum*, ca. 1898

T79.1: Gezicht op een deel van een schoorsteenwand en de achterwand

T79.2: Gezicht op een deel van de achterwand en de deurwand

Afb. T80.1: Hulplijnen doorgetrokken buiten het wandontwerp van T80c

Afb. T85.1: *Gezicht op het Valkhof te Nijmegen*, 1781. Pen over potlood, 104 x 177 mm. Verso: "Gezicht boven van het Belvedere te Nimwegen, Langs de Rivier de Waal, op Rheenen ende Konings tafel geteekend den 22 July 1781, 's avonds ten 8 uur zo als de zon aanwyst". Nijmegen, Museum Het Valkhof, inv.nr 1925.1.

Afb. T99.1: *Schets van een kopie naar Hobbema*, 1780. Ondertekening in potlood, pen in zwart, gewassen in kleuren, kader in pen in grijs, 106 x 134 mm. Opschrift: verso (potlood) "copij uijt de gedachte op een / schilderij van M. Hobbema / waarvan de copy verkogt is bij de / nalatenschap van den graveur / J:Punt". GAA/TA, Album J. Andriessen, blad 43 l.b. (G207-21)

Afb. T99.2: *Schets naar de Gulde Os van Wouwerman*, 1783. Pen in bruin, gewassen in kleuren, kader in pen in bruin, 102 x 90 mm. Opschrift: verso (in pen in bruin) "het origineele schilderij van Philip Wouwerman / verkogt September 1783 / in 't O.Z.H. Logement te Amsterdam voor f 3500". GAA/TA, Album J. Andriessen, blad 34 o. (G207-12)

Afb. T103.1: *Plattegrond van de bel-etage van Keizersgracht 105 te Amsterdam*, situatie voor 1940. Naar een opmeting van F.A. Warners (stippellijn ingetekend ter aanduiding van de eetkamer onder de zaal). GAA, Archief 1032, doos 014, schets IV

Afb. T104.1: *Drie wanden van de oorspronkelijke zaal van Keizersgracht 105 te Amsterdam*. Naar de opmetingen van F.A. Warners

a) Schoorsteenwand

b) Achterwand

c) Wand tegenover de schoorsteen

Afb. T104.2: *Detail van de achterwand van de zaal in Keizersgracht 105 te Amsterdam*, maart 1940. GAA/TA

Afb. T105.1: Reconstructie ontwerpen voor de zijkamer van Snoekjesgracht 2 te Amsterdam. Tekening en montage: Richard in 't Veld (Bijvoet Architectuur Rotterdam)

Afb. T105.2: Hulplijnen doorgetrokken buiten het ontwerp voor de schoorsteenwand (T105b)

Afb. T110.1: *Huidige situatie van de zaal in het achterhuis van Keizersgracht 741 te Amsterdam*.

a) Wand tegenover de schoorsteen, vgl. T110a

b) Achterwand, vgl. T110b en T110c

c) Schoorsteenwand, vgl. T110d

Afb. T111.1: Leendert Viervant of Jacob Otten Husly, *Detail uit een ontwerp voor het clubgebouw van de Vaderlandsche Sociëteit te Amsterdam*, 1787. Pen en Aquarel. KOG

Afb. T113.1: *Gezicht vanuit het Rechthuis te Overveen*, 1789. Penseel in grijs, gewassen in kleuren, kader in pen in grijs; 144 x 180 mm. Opschrift: verso "te overveen uyt 't Rechthuys te zien / 8 10/5 9 / J. Andriessen ad viv.". Haarlem, Streekarchief Kennemerland, inv.nr K53/4148

Afb. T131.1: Reconstructie van de wandontwerpen die naar alle waarschijnlijkheid voor de zijkamer van Brouwersgracht 41 te Amsterdam bestemd zijn geweest. Tekening en montage: Richard in 't Veld (Bijvoet Architectuur Rotterdam)

Afb. T140.1: Meindert Hobbema, *Een boerenwoning aan een wetering*. Paneel, 31,5 x 44 cm. RMA, inv.nr C145

Afb. T141.1: Anthonie Waterloo, *Twee rustende jagers*. Ets. Uit: The Illustrated Bartsch

Afb. T152.1: Abraham Johannes Ruytenschildt, *Figuurstudie uit het schetsboek*, blad 3 verso en blad 4 recto, ca. 1795. Coll. GAA, VaE 426. Opschriften: blad 3 verso b. "De jaager ter Regterhand / paarse Rok geele broek / swarte halve Laarsen / De andere Dito / groene Rok wit vest / groene broeck halve / swarte Laarse / bij Jamin / op de bloemmarkt"; blad 4 recto r.b. "Linkse dag"; m.o. "10 Julij"; l.o. "Na Andriessen" / r.o. op de bloemenmarkt / bij Jamin / & Comp."

Afb. T152.2: Abraham Johannes Ruytenschildt, *Figuurstudie uit het schetsboek*, blad 4 verso en blad 5 recto, ca. 1795. Coll. GAA, VaE 426. Opschriften: blad 4 verso m.b. "Bontepaarde; / blauwe / Rok sartsie vest / okeragtige Broek / Bruijne kousen / op de bloemmarkt / bij Jamin"; blad 5 recto r.b. "Regtse dag"; / m.o. "Zie de voorige"; r.o. [doorgestreept] "Na de / Regt"

Afb. T154.1: *De vijver bij Rosendaal*. Aquarel, 182 x 259 mm. Hamburg, Kunsthalle, inv.nr 1923/262

Afb. T154.2: *De grote waterval bij Beekhuijsen*, 1792. Aquarel, 195 x 162 mm. Opschrift verso: "de grote Water- val op / Beekhuijsen by Biljoen / 25 july 1792 na t leven getekend". GAA/TA, inv.nr K 234-15

Afb. T154.3: Adam Pijnacker, *Landschap met houten brug*, ca. 1661. Doek, 125,5 x 107 cm. Bonn, Rheinisches Landesmuseum, inv.nr 35/541

Afb. T155.1: *Gezicht bij Galamadammen*, 1796. Ondertekening in potlood, pen en aquarel, 145 x 190 mm. Opschrift verso: "Gezicht te Gellemadammen aan t Pontveer / Ziende op Harig en Neodammum / 27.5.96 J. Andriessen ad viv.". Hamburg, Kunsthalle, inv.nr 1963/105

Afb. T155.2: *Gezicht op het veer bij Galamadammen*, 1796. Ondertekening in potlood, penseel in grijs, gewassen in kleuren 154 x 200 mm. Opschrift verso: "Gezicht te / Gellemadammen / ziende over 't / Pontveer nade schutluijs / 27-5-96". Leeuwarden, Fries Museum, inv.nr OKS 1992-11

Afb. T157.1: Reconstructie van de ontwerpserie voor Theodoor Gülcher. Tekening en montage: Richard in 't Veld (Bijvoet Architectuur Rotterdam)

Afb. T161.1: Reconstructie van de ontwerpen voor H. Martinus. Tekening en montage: Richard in 't Veld (Bijvoet Architectuur Rotterdam)

Afb. T164.1: Jean François Millet, *Le Sarcophage*. Ets, diam. 189 mm. Uit: The Illustrated Bartsch.